

Konservator Tor Helliensens skisse over Tasta - 1900.

Tasta.

Forfatter Bjørn Utne

I nord og vest grenser bydelen Tasta til Randaberg kommune. Grensen følger det gamle skifte mellom gårdene Finnestad, Høye og Nedre Tasta i Stavanger og gårdene Lcikovoll, Håland, Goa og Rygg i Randaberg. I sør følger grensen det gamle skiftet mellom Nedre Tasta og den tidligere gården Eiganes og gården Stokka. Grenselinjen går fra Kalhammeren til Knutsmannstemen på Byhaugen og videre vestover til Store Stokkavatnet.

Navnegivende for bydelen er gården Tasta. Navnet er svært gammelt og har usikker tyding.

Fra 1837 frem til 1965 tilhørte det arealet som omfatter bydelen Tasta Hetland kommune. Det ble da en del av Stavanger kommune sammen med Madla og resten av Hetland kommune, vest for Gandsfjorden.

Kort historikk.

I lange tider har gården Tasta vært delt i to, Nedre Tasta som grensel til Stokka og Randaberg og Øvre Tasta som grenser til Byfjorden som fører inn til Stavanger.

En del spredte funn av flintredskaper tyder på at det for atskillige tusen år siden har ferdes steinaldermennesker i dette området. Det kan ha vært en flokk av omstreifende jegere som her har funnet gode jaktmarker og som også har kunnet drive tiske langs den lange sjølinjen til Tasta. Det er naturlig å sette utnyttelsen av området i

forbindelse med bosetningen i Vistehola i Randaberg. Tasta og områdene i nærheten lå nær boplassen på Viste og dannet en del av det jaktområde disse steinaldermenneskene måtte kunne disponere for å livberge seg.

Det er også funnet spor av menneskelig virksomhet på Tasta I bronsealderen for omlag 3000 år siden. Like før århundreskiftet ble det på Nedre Tasta registrert en gravhaug som påkalte oppmerksomhet ved sine betydelige dimensjoner. Den hadde et tverrmål på 24 meter og ble kalt "Risen", kanskje på grunn av sin anseelige størrelse. Haugen var utstyrt med gravkammer av stein som var dekket av steinheller.

Ikke langt fra den store gravhaugen og i en skråning ned mot Store Stokkavatnet ligger et felt med helleristninger. Det er registrert enda to helleristningsfelt, begge i sjøkanten på Øvre Tasta hvor Dusavika skjærer seg inn i sørlig retning.

Der er også registrert flere funn fra jernalderen. Da konservator Tor Heiliesen fra Stavanger Museum drev registreringer i området i slutten av forrige århundre, noterte han 2 gamle hustuffer og 19 gravhauger. Under sin befaring ble Helliens også vist steder hvor gravhauger var blitt fjernet på grunn av nydyrking.

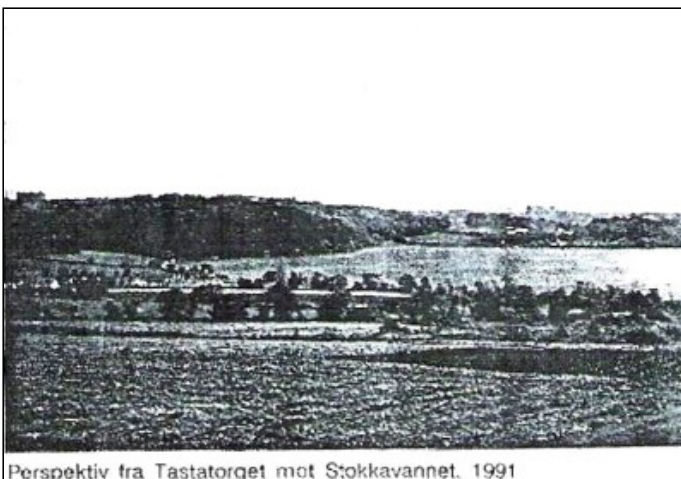
Går vi frem til høymiddlaldren finner vi fire gårder innen det nåværende Tasta. To gårdsbruk var blitt skilt ut fra hovedgården Tasta, nemlig Høye og Finnestad. Når Høye ble skilt ut er usikkert. Men Finnestad, som stammer fra det

Side 2.

gamle mannsnavnet Finni, peker sammen med endelsen stad mot vikingtid som den periode da

Helleristningsfelt fra Nedre Tasta i skråningen ned mot Stokkavannet.

Perspektiv fra Tastatorget mot Stokkavannet. 1991

gården ble skilt ut

Kildene er relativt magre når det gjelder opplysninger om de fire gårdene øvre og Nedre Tlista; Finnestad og Høye frem mot 1700-tallet. Vi vet med sikkerhet at folketapet etter svartedauden i 1350 førte til at Høye og Finnestad ble fraflyttet. Folket konsentrerte seg om de to rikeste og størstegårdene, øvre og Nedre Tasta.

Vi kan slå fast at vi finner kontinuitet i bosetningen på de to største gårdene i området. Høye og Finnestad ble tatt opp igjen som egne bruk en gang før 1640.

Vi vet også at Øvre Tasta i middelalderen og frem til reformasjonen i 1536 var i kongens eie, mens Høye og Finnestad tilhørte Utstein Kloster.

Overgangen til selveie fant sted i slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet: Utskiftingene fra 1830-årene og fremover førte til oppløsning av teigblandingssystemet. Resultatet var større sammenhengende jordvidde omgitt av steingarder. Overgangen fra selvforsyning til salgsjordbruk og et voksende marked for kjøtt- og melkeprodukter fra et ekspanderende bysamfunn la grunnlaget for rydding av nytt land. Samtidig medførte den sterke folkeveksten en økende bruksdeling.

I 1838 hadde Nedre Tasta 21 bruk og på Øvre Tasta var det 10 bruk i tillegg til Dusavik. På Finnestad fantes det 9 bruk og på Høye 10 bruk. I 1866 var tallet steget til 71 bruk på Øvre Tasta og 55 bruk på Nedre Tasta, mens Høye og Finnestad hadde henholdsvis 12 og 21 bruk. Flere av disse brukene var mindre eiendommer hvor eieren var sysselsatt i næringer knyttet til bysamfunnet. Men det høye brukstallet gir også vitnemål om høy utnyttning av tilgjengelig dyrkingsjord. Med sin bynære beliggenhet lå alle forhold til rette for et ekspanderende jordbruk. Stadig mer av jorda ble ryddet og gjerdet inne.

I slutten av forrige århundre såvel som i de første tiår av 1900-tallet fikk beboerne på Tasta føling med den industri som vokste frem i Stavanger og som også til en viss grad spredte seg til nabokommunen Hetland.

Langs Byfjorden fra området ved Kalhammeren og nordover til Dusavika ble det anlagt flere fabrikker i sjøkanten; Kalhammeren Fodermelfabrikk, Chr. Bjellands sildemelfabrikk, Tasta Fader- og Sildoljefabrikk, og ytterst ute i Dusavika en hermetikkfabrikk tilhørende Kommedal Packing Co.

Iløpet av 1920- og 1930-årene vokste det frem bebyggelse langs nordvestsiden av Byhaugen. Det var tale om en moderat utbygging som forlsatte i omtrent samme tempo i de første årene etter siste verdenskrig. Fremdeles var Tasta ei bygd hvor jordbruket hadde en sterk stilling.

En betydelig forandring skjedde etter byutvidelsen i 1965. Og ene bolighuset etter den andre reiste seg på Øvre såvel som på Nedre Tasta.